

Sydens frugter i eget orangeri er lykken. Men skadedyr lurar i mange nyindkøbte citrusplanter.

FÅ STYR PÅ SKADEDYRENE I ORANGERIET

Dyrkning af citrusfrugter vækker minder fra ferier sydpå. Desværre skjuler planterne ofte blinde passagerer, vi godt kunne være foruden.

TEKST OG FOTO: MAGNUS GAMMELGAARD, GARTNERITEKNIKER

Det er en fantastisk oplevelse at færdes blandt appelsin- og citrontræer og andre mid-delhavsplanter i eget orangeri eller væksthuse. Mindre fantastisk er det, når de eksotiske planter angribes af sej-livede skadevoldere. Heldigvis kan man gøre meget for at undgå, at citrusplanterne bukker under.

Her i marts, når lyset og varmen kommer tilbage, begynder skadedyrene at vågne. Det er et godt tidspunkt at gå planterne nøje igennem og fjerne eller bekæmpe eventuelle plageånder.

Et ophold udenfor i sommerperioden, hvor planter og eventuelle skadedyr udsættes for det kølige danske klima, er også befordrende for plantesundheden.

Det danske vejr hæmmer nemlig disse insekters formering og dermed antal.

I ly af voks og skjold

Skjoldlus og uldlus er blandt de værste gæster i orangeriet. Som små miniatu-reskildpadder sidder skjoldlusene fast med sugesnablen dybt inde i planternes saftbane. Det kitinholdige skjold er en

Uldlus udskiller sukkerstoffer, der giver grobund for svampesvampe. Her er en citron angrebet.

Skjoldlus med blødt skjold suger næring fra bladenes saftbaner. Klistrede blade med grimme, brune, svampebelægninger nedsætter fotosyntesen.

Uldlus suger plantesaft og udskiller klistrede sukkerstoffer på blade og omgivelser.

aktiv beskyttelse mod det, vi eventuelt kunne finde på at hælde i hovedet. Uldlus udskiller vatagtig, vandende voks med nogenlunde samme funktion.

Der findes to slags skjoldlus. De egentlige skjoldlus, som hører til familien Coccidae, er små og cirkelrunde, kendetegnet ved, at man kan fjerne skjoldet, og at selve lusen følger med. De har et tykt, beskyttende skjold næsten hele livet forløb og er svære at bekæmpe. De egentlige skjoldlus suger saft fra planternes blade. Få gør ikke stor skade, men bliver hurtigt mange, og ved store angreb farves bladene gule og falder i store fald af. Arter med blødt skjold - som tilhører Coccidae-familien - er selvsagt mere skadelige. De udskiller i modsætning til de egentlige skjoldlus et sukkeragtigt, viskøst sekret kaldet honningdug, som giver grobund for sorte svampebelægninger, som vi kalder for branddugsvampe. Disse svampe er tilfældet hos uldlusene, som tilhører Coccidae-familien, og det ser absolut værdigt ud!

Skjoldkoppelignende væsener

De hyppige ubudne gæster i citrusserier er mider. De har otte ben, er meget små og kan kun ses tydeligt i mikroskop eller med en kraftig lup. Her kommer det om at være opmærksom på symptomerne. Opdager du blege, krøllede eller blade med gullige felter og

deformede topkud, skal alarmklokkerne ringe. I luppen kan du se små edderkoppelignende væsener kravle rundt på bladene. Spindemider, *Tetranychus urticae*, udvikler spindelvæv.

En anden gruppe, de såkaldte dværgmider, er så små, at de kan skjule sig helt i bladenes ujævnheder eller i knopper og skudspidser. Hos citrus møder vi dværgmidearterne *Phyllocoptruta oleivora*, også kaldet rustmider, samt skudspidsmider, *Polyphagotarsonemus latus*.

Sæt dem i karantæne

Slagtilbud i blandt andet supermarkeder på citrusstræer direkte importeret fra syden lokker til hurtige køb. Her bør du være særlig på vagt over for de blinde passagerer. Selvom du kigger planterne grundigt efter i grenvikler og på bladundersiderne, er det en rigtig god idé at holde dem i karantæne en tid. Lad planten stå cirka 14 dage i et separat rum, gerne ved stuetemperatur, og gå den igennem flere gange for skadedyr, inden du sætter dem ind i dit orangeri.

I det hele taget er den bedste bekæmpelsesstrategi over for citrussskadedyr hyppig undersøgelse – og at fjerne inficerede blade og skud, så snart du opdager et angreb.

Fysisk vold og kvælning

Skjoldlus og uldlus er svære at bekæmpe helt. Bekæmpelse ved "fysisk vold" er

ofte den bedste mulighed. En stiv børste eller neglene kan fjerne ældre, fastsiddende skjoldlus på grene og tykke blade.

Mod resten anvendes kvælningsmetoden: Insektsæbe kan slå unge, ubeskyttede stadier af skjoldlus og uldlus ihjel, men det kræver flere sprøjtninger og god dækning af både bladover- og -underside. Mider kan ligeledes bekæmpes med insektsæbe.

Bekæmpelse med nyttedyr

Biologisk bekæmpelse er en oplagt mulighed, men desværre har vi hobbydyrkere kun få nyttedyr til rådighed. Uldlusmariehønen, *Cryptolaemus montrouzieri*, og spindemiderovmiden, *Phytoseiulus persimilis*, kan bruges. Her i marts, hvor både nyttedyr og skadedyr bliver aktive, er et godt tidspunkt at komme i gang.

Endelig findes to systemiske insektmidler, der er effektive mod skjoldlus og uldlus: Calypso, der vandes ud, og Provado insektpinde, der stikkes i jorden. Bruger du dem, må du dog ikke spise frugterne.

TIP

Her kan du købe nyttedyr og 'kvælningsmidler'

www.bioproduction.dk

www.nyttedyr.dk